

Koppling mellan matsvinn och matkostnad

Andreas Berglund Kronqvist

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakultet för naturresurser och jordbruksvetenskap, Institutionen för energi och miljö

Biologi och miljövetenskap – kandidatprogram

Examensarbete (Institutionen för energi och teknik, SLU) 2026:8 • 1654-9392

Uppsala 2026

Koppling mellan matsvinn och matkostnad.

Connection between food waste and food cost

Andreas Berglund Kronqvist

Handledare:	Mattias Eriksson, SLU, Energi och teknik
Examinator:	Christopher Malefors, SLU, Energi och teknik
Omfattning:	15 hp
Nivå och fördjupning:	Grundnivå, G2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i miljövetenskap
Kurskod:	EX0896
Program/utbildning:	Biologi och miljövetenskap - kandidatprogram
Kursansvarig inst.:	Institutionen för vatten och miljö, Institutionen för energi och teknik
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2026
Upphovsrätt:	Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Serietitel:	Examensarbete (Institutionen för energi och teknik, SLU)
Delnummer i serien:	2026:8
ISSN:	1654-9392
Nyckelord:	matsvinn, livsmedelspriser, Uppsala

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för energi och teknik

Sammanfattning

Globalt bidrar matsvinnet med 8 - 10 % av de mänskligt genererade växthusgasutsläppen. Ansträngningar för att minska detta är en viktig del i arbetet med att motverka den alltmer akuta klimatkrisen. Utöver växthusgasutsläpp bidrar matsvinnet även med ett slöseri av dricksvatten och energiresurser. Arbetet med att minska matsvinnet i världen kan kopplas till flera av de eftersträlvade miljömålen i handlingsplanen Agenda 2030.

Målet med denna uppsats är att undersöka om den senaste tidens stora höjningar av livsmedelspriserna lämnar spår i hushållens matavfall. Den undersöker om det finns någon skillnad i mängden matsvinn som genereras av olika hushåll kopplat till deras socioekonomiska förutsättningar. De kraftiga prisökningarna på livsmedel har också undersökts i denna uppsats.

Data är tillhandahållet av Uppsala Vatten och Avfall, det kommunägda bolag i Uppsala som ansvarar för insamling av mat- och restavfall. Datamaterialet täcker en period från 2017 till 2025. Detta har sedan vägts mot ekonomiska aspekter som mest troligen kan påverka hushållens agerande runt matfrågan. Livsmedelsindex för perioden och statistik över hur den disponibla inkomsten har varierat för boende i kommunen har använts.

En oväntad upptäckt som gjordes under arbetet var den tydliga nedgång i genereringstakt för matsvinn som villahushållen i Almunge och Gamla Uppsala uppvisar under åren 2022 – 2023. En reaktion som inte alls speglas av flerbostadshushållen i Sala Backe. Det har skapat ett behov av att finna de bakomliggande orsakerna.

Sala Backe har en lägre genereringstakt av matsvinn än de båda villaområdena, men det är inte klarlagt att detta beror på invånarnas socioekonomiska förutsättningar. Mängden matsvinn som ett hushåll ger upphov till är beroende av antal boende. I detta område är antalet små bostäder högre än i villaområdena med en följd att en större andel ensamhushåll kan förmodas.

Många stora omvärldshändelser har legat bakom den kärvare ekonomin och de kraftigt stigande livsmedelspriserna under den studerade perioden. De höjda matpriserna har inte ensamt varit ansvariga för spåren som syns i form av ett minskat matsvinn för hushållen. I samspel med annan ekonomisk påverkan har dock priserna fått ett genomslag i form av en minskad mängd matsvinn. Det ursprungliga målet att påvisa en skillnad i mängd matsvinn mellan grupper med olika socioekonomiska förutsättningar har dock inte kunnat uppnås.

Nyckelord: Matsvinn, Livsmedelspriser, Uppsala

Abstract

Globally food waste is responsible for 8 – 10 % of the human generated greenhouse gas emissions. Efforts to reduce this is an important part of dealing with the increasingly acute climate crisis. In addition to greenhouse gas emissions, food waste also contributes to the waste of drinking water and energy resources. The work to reduce food waste in the world can be linked to several of the environmental goals pursued in the action plan Agenda 2030.

The aim of this thesis is to investigate, if the recent large increase in food prices leaves traces in household food waste. It investigates if there is any difference between food waste, generated by different households in relation to their socioeconomic conditions. The immense rise of food prices has also been investigated in this thesis.

Data has been provided by Uppsala Vatten och Avfall, the municipally owned company which handles waste in the municipality. The data material covers a period from 2017 to 2025. This has then been weighted against the economic aspects, that may influence the behaviour of the households regarding food issues. Food price index of the period and statistics of how the disposable income has varied for inhabitants in the municipality have been used.

An unexpected finding made during the study, was the clear decline in the rate of food waste generation among the households in Almunge and Gamla Uppsala in the years 2022 - 2023. A reaction not reflected by the apartment households in Sala Backe. It has created a need to identify the underlying causes.

Sala Backe has a lower level of food waste generation, than the other two areas. But it is not clear if it is due to the residents' socioeconomic conditions. The amount of food waste generated by a household is dependent on the number of residents. In this area the proportion of small homes is higher than in the other two areas, which may indicate there is a larger share of single person homes.

Many major global events, contributed to harsher economic conditions and sharply rising food prices during the studied period. The higher food prices alone were not responsible for the signs of reduced household food waste observed in the data. In relation to other economic pressures, rising prices did nevertheless contribute to a decrease in the amount of food waste generated. The original aim of demonstrating a difference in the amount of food waste between groups of different socioeconomic conditions could however not be achieved.

Keywords: Food waste, Food prices, Uppsala

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Bakgrund och problemställning.....	6
1.2 Mål och syfte	7
1.3 Frågeställning.....	7
2. Material och metod	8
2.1 De ekonomiska förutsättningarna	8
2.2 Plockanalyserna	9
2.3 Insamlade mängd matavfall inom Uppsala kommun 2017 - 2024.....	10
3. Resultat	12
3.1 De ekonomiska förutsättningarna	12
3.1.1 Höjda livsmedelspriser.....	12
3.1.2 Disponibel inkomst.....	13
3.1.3 Områden med olika ekonomiska förutsättningar	14
3.1.4 Händelser som främst har påverkat villahushållen.....	15
3.2 Plockanalyserna	16
3.3 Insamlad mängd matavfall inom Uppsala kommun 2017 - 2024.....	18
4. Diskussion	22
4.1 Resultatdiskussion	22
4.2 Osäkerheter	25
4.3 Verifiering av resultat	26
4.4 Behov av fortsatt arbete	27
4.5 Slutsats	28
Referenser	30
Bilaga 1	33
Bilaga 2	34

1. Inledning

1.1 Bakgrund och problemställning

Att minska matsvinnet globalt är en viktig pusselbit i klimatarbetet och i kampen att minska de mänskligt genererade växthusgasutsläppen. Problemet med matbrist och hungrande befolkning på flera platser i världen är en annan aspekt som spelar in i problematiken med matsvinnet.

I dagsläget lider över 800 miljoner människor i världen av matbrist och lever på gränsen till svält (UNDP 2024). En tredjedel av all mat producerad i världen varje år blir aldrig konsumerad utan försvinner som matsvinn under steg av produktionen eller blir till avfall hemma hos konsumenterna (Livsmedelsverket 2025). Denna mat som producerats i onödan utan att bli människoföda bidrar med 8 – 10 % av de mänskligt genererade växthusgasutsläppen (Rai *et al.* 2025:03). Utöver växthusgasutsläpp bidrar även denna produktion till ett slöseri med vatten- och energiresurser (ibid:05).

Matsvinnet spelar in i flera av de globala klimatmålen som sattes upp i handlingsplanen Agenda 2030 (Regeringskansliet u.å.). Minskad hunger och hållbar konsumtion är en direkt koppling till ett mer ansvarsfullt omhändertagande av den mat som produceras. Även angränsande områden som rent vatten och sanitet för alla, hav och marina resurser samt ekosystem och biologisk mångfald påverkas av en slösaktig livsmedelsproduktion. Där stor användning av vatten tär på dricksvattenresurser, gödselmedel och bekämpningsmedel påverkar de marina ekosystemen och en ökande markyta tas i anspråk för odling.

Priset på livsmedel har ökat kraftigt under de senaste åren, pådrivet av stora omvärldshändelser. Under Covid-pandemin ledde nedstängningar till brutna leverantörskedjor (Algieri *et al.* 2025:790). En kraftig höjning av gödsel- och drivmedelspriserna slog hårt mot jordbrukarna och de ökade produktionskostnader tvingade dem att höja priserna på sina varor (ibid:783). 2022 inleddes kriget i Ukraina, där leveranser av spannmål från Ukraina blockerades och detta ledde till höjda priser på råvarumarknaderna. Som en följd av detta blev spannmål en intressant kategori för råvaruspekulationer och detta pressade upp de redan höga priserna ytterligare (ibid:789). Under perioden 2020 - 2023 ägde det återkommande väderfenomenet La Niña rum, vilket bidrog till en svår torka i områden i Sydamerika, USA och Europa. Detta orsakade att

skördarna blev sämre än normalt och en sämre tillgång på marknaden leder ofrånkomligen till högre priser (ibid:786).

En stor andel av våra livsmedel har sina ursprung i jordbrukssektorn. Då produktionskostnaderna höjs för lantbrukarna påverkas snart konsumentpriserna för att kompensera för minskad lönsamhet. Ökade kostnader för utsäde, gödsel och bränsle för att driva maskinerna är viktiga poster som tvingar jordbrukare att öka sina intäkter (Lind 2025).

1.2 Mål och syfte

Syftet med denna studie är att försöka avgöra om förändrade ekonomiska förutsättningar påverkar människors konsumtion på ett sätt som ger avtryck i förändrade mängder och sammansättningen av deras matavfall. Om det finns skillnader mellan de mängder matsvinn olika grupper genererar och vad som ligger bakom de stora prisökningarna på livsmedel under senare år.

1.3 Frågeställning

- Vilka bakomliggande faktorer har påverkat det senaste årtiondets kraftiga ökning av livsmedelspriser?
- Har de ökande livsmedelspriserna bidragit till ett förändrat matsvinn?
- Skiljer sig mängden matsvinn åt mellan olika socioekonomiska grupper?

2. Material och metod

Datamaterial har tillhandahållits av Uppsala Vatten och Avfall, det kommunägda företaget som är ansvarigt för insamling och hantering av avfall från hushåll i Uppsala kommun. Materialet består av de rapporter som sammanställs vid de årliga plockanalyser av avfallet som utförs. Samt av statistik över total insamlad mängd matavfall per år i kommunen.

Vid plockanalyserna görs en grundlig genomgång av innehållet i både restavfall och det utsorterade matavfallet. Detta har legat till grund för att kunna räkna fram vilken genereringstakt av matavfall som hushållen i de tre undersökta bostadsområdena har.

Uppgifter om totalt insamlade mängder matavfall under perioden 2017 – 2024 har vägts mot uppgifter om ökningen av antal hushåll inom kommunen. Med denna information har ett medelvärde för generering av matavfall för samtliga hushåll i kommunen kunnat tas fram.

För att sätta de variationer i mängden matavfall som kan observeras i kontext har statistik över livsmedelsprisindex och disponibel inkomst för invånare i Uppsala kommun inhämtats från Statiska centralbyrån, hädan efter kallad SCB.

2.1 De ekonomiska förutsättningarna

För att undersöka hur de ekonomiska förutsättningarna för boende i Uppsala kommun har förändrats under den studerade perioden har statistik inhämtats från SCB.

Index för livsmedel och alkoholfria drycker år 2015 – 2025 har använts för att få en bild av hur livsmedelspriserna har varierat under perioden (SCB u.å. a). För att få en enklare och mer lättöversiktlig tabell har de månadsmässiga skiftningarna i indexet förenklats till ett medelvärde per år. Detta ger en förståelse för vilken prisstegring på maten som hushållen har fått förhålla sig till.

Den andra delen är data över hur den disponibla inkomsten har förändrats för boende i kommunen år 2015 – 2024 (SCB u.å. b). Uppgifter om den disponibla inkomsten ger en möjlighet att avläsa hur mycket av inkomsten en person har kvar efter skatter och avgifter (Första bostaden 2026). Pengar som kan läggas på boende, konsumtion och sparande. Även denna data har sedan behandlats i Excel och givit upphov till tabeller och grafer.

Uppsala Vatten har under plockanalyserna gjort en indelning där de har analyserat avfallet från tre olika områden. De tre områdena benämns i rapporterna som Villor på landsbygden, där Almunge har fått vara representativt. Villor i tätort, som utgörs av bostäder i Gamla Uppsala och Flerbostadshus där Sala Backe har fått stå modell. För att undersöka om de ekonomiska förutsättningarna varierar mellan dessa tre områden har en jämförelse gjorts både av slutpriser för försäljning av bostäder och av skillnader i disponibel inkomst per hushåll.

För att se om det finns några skillnader i bostadspriser mellan de båda villaområdena har uppgifter om slutpriser för villaförsäljningar under de senaste 36 månaderna använts från www.hemnet.se (Hemnet u.å. a; Hemnet u.å. b). Hemnet beskriver sig som Sveriges största bostadsplattform.

Det tredje området Sala Backe utgörs av en blandning av hyres- och bostadsrätter. Här har slutpriser för bostadsrätter undersökts (Hemnet u.å. c). Alla bostäderna är mellan 90 - 110 m² för att få fram en storlek på bostad som gick att jämföra mellan alla de tre områdena. Hur representativ denna bostadsstorlek är för en medelinvånare i respektive område är svårt att spekulera om och skulle kräva ytterligare efterforskning som inte gjorts i detta arbete.

Jämförelsen av slutpriser på bostäder behöver inte nödvändigtvis vara ett facit på de ekonomiska förutsättningarna i ett område. Även personer som har råd med ett dyrare boende kan välja att skaffa ett billigare boende för att kunna lägga pengar på något annat. För att få ytterligare ett instrument för att jämföra de ekonomiska förutsättningarna i de olika områdena har statistik från Uppsala kommuns socioekonomiska kartläggning 2025 använts (Uppsala kommun 2025). Här finns möjlighet att se ett medianvärde för hushållsinkomsterna fördelat på stadsdelar i staden.

Ett oväntat resultat under arbetets gång, där villahushållen tycks ha reagerat kraftigare med en tydlig nedgång av matsvinnet under perioden 2022 – 2023 framkallade ett behov av att undersöka de bakomliggande orsakerna. En historisk översikt för hur Riksbanken har förändrat styrräntorna och förändringarna av elpriser på den nordiska elbörsen har använts för att förklara möjliga drivkrafter bakom reaktionen (Sveriges Riksbank 2026 a; Vattenfall u.å. b).

2.2 Plockanalyserna

Data från plockanalyserna täcker fem år 2018, 2022, 2023, 2024 och 2025 (Uppsala Vatten och Avfall 2026 a). Data från plockanalyser, utförda på uppdrag av Uppsala Vatten och Avfall, ligger till grund för att kunna beräkna hur mängden matavfall har förändrats över tid.

I rapporterna görs en indelning i oundvikligt matavfall där de räknar in sådant som skal-, benrester och te- eller kaffesump. Det vill säga matavfall som uppkommer vid tillredning och konsumtion av livsmedel.

Den andra kategorin utgörs av onödigt matavfall, detta kallas i dagligt tal även matsvinn. Det är rester av livsmedel som kunde ha blivit föda, men i stället har hamnat i matavfallet. Här finns till exempel rester av tillagad mat, frukt och grönsaker som har blivit dåliga och mat som har passerat bäst före datum. Plockanalyserna har två ytterligare kategorier med mat i öppnad förpackning samt öppnade förpackningar. Dessa poster var små och har i detta arbete fått ingå i kategorin onödigt matavfall.

Genom att utföra analyser på både utsorterat matavfall och restavfallet vill Uppsala Vatten och Avfall skapa sig en bild av hur väl hushållen har sorterat avfallet. Vilken mängd mat- och restavfall som genereras per hushåll och vecka. Samt hur mycket felsorterat avfall som hamnar i restavfall och utsorterat matavfall. Detta kan handla om batterier, ljuskällor, elektronik och farligt avfall.

Prover har insamlats från de olika områdena under två veckor per år. Kompaktering av materialet har försökt undvikas så långt som möjligt. En sträng har lagts ut på en hårdgjord yta och med lastmaskin har fem prov med en vikt av hundra kilo vardera plockats ut och placerats i uppmärkta behållare. Personal från EcoRetur, det företag som utfört analyserna, har sedan sorterat, dokumenterat och vägt de olika fraktionerna i avfallet.

2.3 Insamlade mängd matavfall inom Uppsala kommun 2017 - 2024

Denna del utgörs av data för den totala mängden insamlat matavfall i kommunen under åren 2017 – 2024 (Uppsala Vatten och Avfall 2026 b). Data har tillhandahållits av Uppsala Vatten och Avfall och har sedan strukturerats och analyserats med hjälp av Excel.

Endast det utsorterade matavfallet är synligt här och den del som hamnar i restavfallet noteras ej. Detta väcker frågan hur duktiga är hushållen i Uppsala kommun på att sortera sitt avfall? En fingervisning kan ges genom att jämföra data från Uppsala Vatten och Avfalls plockanalyser över hur stor mängd av matavfallet som sorteras rätt och hur stor andel som kastas i restavfallet.

Uppsala kommun befinner sig i en period av kraftig tillväxt och att mäta mängd matsvinn utan att väga in antal hushåll som genererar avfallet är poänglöst. Därför

har data från Uppsala kommun över antalet bostäder i kommunen 2017 – 2024 vägts in (Uppsala Kommun 2024). Detta har möjliggjort att räkna ut en genereringstakt av matavfall per hushåll och vecka som blir ett medelvärde för samtliga hushåll i kommunen.

3. Resultat

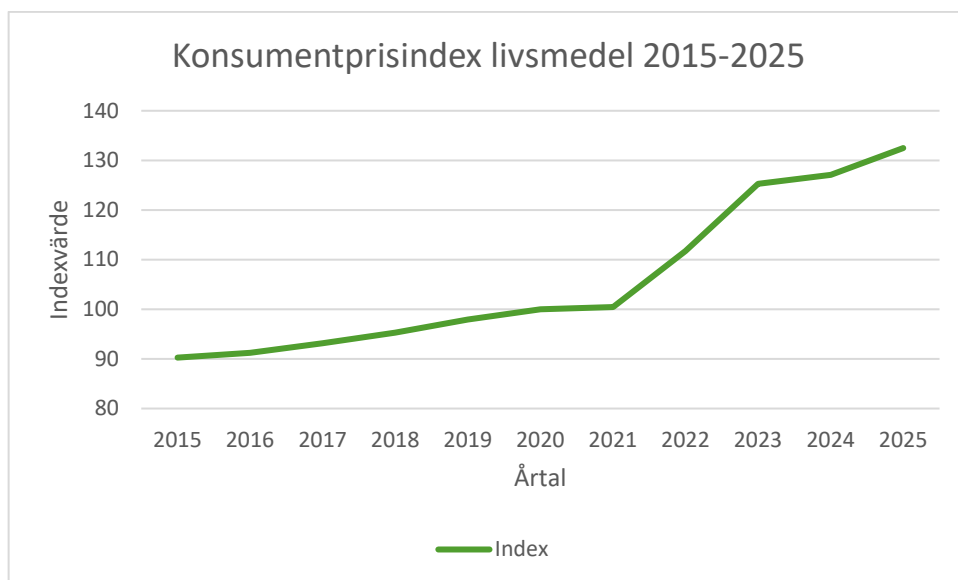
3.1 De ekonomiska förutsättningarna

3.1.1 Höjda livsmedelspriser

I ett första steg har den ekonomiska påverkan på kommuninvånarna i Uppsala undersökts. Här har de höjda livsmedelspriserna varit en faktor att förhålla sig till. För att få en bild av hur matpriserna har förändrats under den aktuella perioden har indexvärden för livsmedel och alkoholfria drycker använts. Indexvärdena varierar från månad till månad, men för att få en mer lättöverskådlig tabell har ett medelvärde per år räknats ut. Detta visas i Tabell 1. År 2020 har använts som basår och får därav indexvärde 100. En kraftig ökning kan ses med start under 2022 då kriget i Ukraina startade. I Figur 1 kan det ses som en brant stigning av kurvan.

Tabell 1 Matprisindex för åren 2015 - 2025. År 2020 är satt som basår och har indexvärde 100.

År	Index
2015	90,3
2016	91,2
2017	93,2
2018	95,3
2019	97,9
2020	100,0
2021	100,4
2022	111,7
2023	125,3
2024	127,1
2025	132,5

Figur 1 Förändring av konsumentprisindex för livsmedel mellan åren 2015 och 2025. År 2020 är satt som basår och har därför indexvärde 100.

3.1.2 Disponibel inkomst

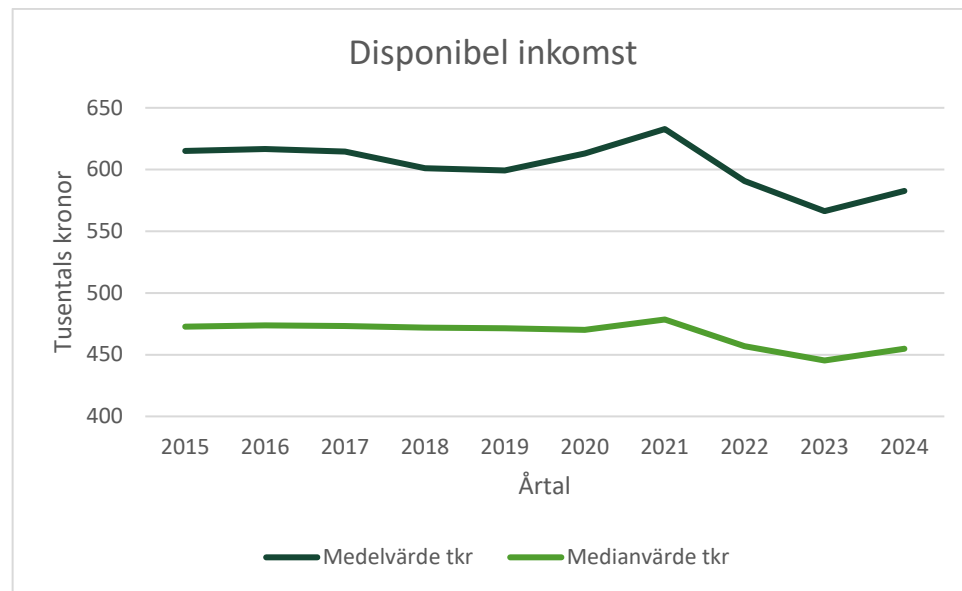
Tabell 2 visar den disponibla inkomsten för hushåll i Uppsala kommun. Värdena är angivna i tusentals kronor och finns både i form av medel- och medianvärde. Den är beräknad ut ifrån uppgifter om alla hushåll med personer över 18 år i Uppsala kommun.

Den disponibla inkomsten har hållit sig på en ganska stabil nivå, men som kan ses i Figur 2 finns det tecken på nedgångar i medelinkomsten under perioden 2017 - 2019 och sedan en kraftigare nedgång som inleds 2021 - 2022. Medianinkomsten visar inte på lika tydliga rörelser, men även här syns en nedgång 2021 – 2023.

Tabell 2 Förändringen av disponibel inkomst för personer över 18 år. Boende i Uppsala kommun. Angivet både som ett medel- och ett medianvärde.

År	Medelvärde KSEK	Medianvärde KSEK
2015	615,1	472,6
2016	616,6	473,8
2017	614,5	473,1
2018	601,1	471,8
2019	599,2	471,5
2020	613,1	470,2

2021	632,8	478,5
2022	590,6	456,9
2023	566,3	445,3
2024	582,7	454,8

Figur 2 Förändring av disponibel inkomst för invånare i Uppsala kommun mellan åren 2015 och 2024. Både angivet som medelinkomst och medianinkomst.

3.1.3 Områden med olika ekonomiska förutsättningar

Undersökningen av slutpriser för villor i Almunge och Gamla Uppsala under de senaste 36 månaderna visar på tydliga prisskillnader. Priserna i Gamla Uppsala är ungefär dubbelt så höga, se Tabell 3.

Slutpriserna för bostadsrätter i Sala Backe är ungefär lika dyra som för villor i Almunge då bostäder av samma storlek jämförs. Storleksintervallet är satt till mellan 90 och 110 m² för att få en jämförbar boyta som finns representerad i alla de tre områdena. Sala Backe har en blandning av bostadsrätter och hyresrätter och vid en sökning framkommer att det finns en större förekomst av små bostadsrätter <50 m². Bostäder av denna storlek saknas helt bland de sålda villorna i Gamla Uppsala och i Almunge finns bara några få småhus sålda under en 36 månaders period.

Tabell 3 Slutpriser för bostäder i de tre studerade områdena. För Almunge och Gamla Uppsala är det villapriser och för Sala Backe slutpriserna för bostadsrätter. Jämförelsen är gjord för bostäder som är mellan 90- och 110 m².

Områden	Slutpris median (miljoner kr)	Prisintervall (miljoner kr)
---------	-------------------------------	-----------------------------

Almunge	2,4	1,8 – 3,7
Gamla Uppsala	6,9	4,9 – 6,9
Sala Backe	2,8	2,4 – 3,4

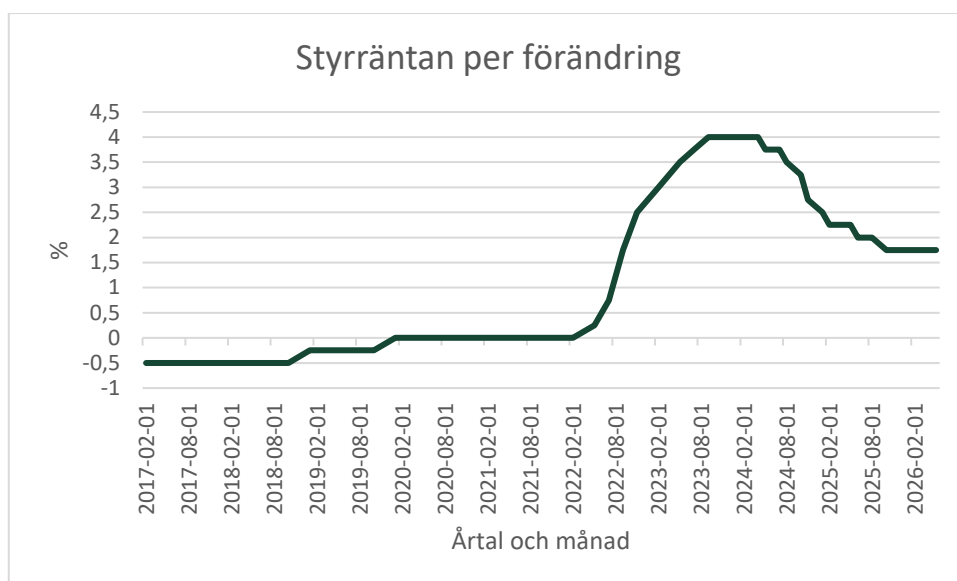
Jämförelsen av den disponibla inkomsten för hushållen i de tre studerade områdena visar på lägst nivå i Sala Backe och den högsta nivån i Gamla Uppsala. Se *Tabell 4*.

Tabell 4 Hushållens disponibla inkomst i de tre studerade bostadsområdena. Ett medianvärde för den disponibla inkomsten är angiven i tusentals kronor per år.

Områden	Disponibel inkomst (tusentals kr)
Almunge	553
Gamla Uppsala	700
Sala Backe	369

3.1.4 Händelser som främst har påverkat villahushållen

Styrräntan låg under en lång tid på en mycket låg nivå, men som en reaktion på en ekonomiskt orolig tid med start under 2022 började Riksbanken höja räntan. En tydlig topp på 4% nåddes under senare delen av 2023, se *Figur 3* och *Tabell 8* (*Bilaga 1*).

Figur 3 Förändringar av styrräntan utförda av Riksbanken år 2017 - 2026.

Under 2022 ökade elpriserna kraftigt. Då dessa jämförs med ett medelpris per månad för en period av 3 år före och 3 år efter 2022, låg priserna under detta år betydligt högre. Se *Tabell 9* (*Bilaga 2*) för uppgifter om elpriserna redovisade per månad.

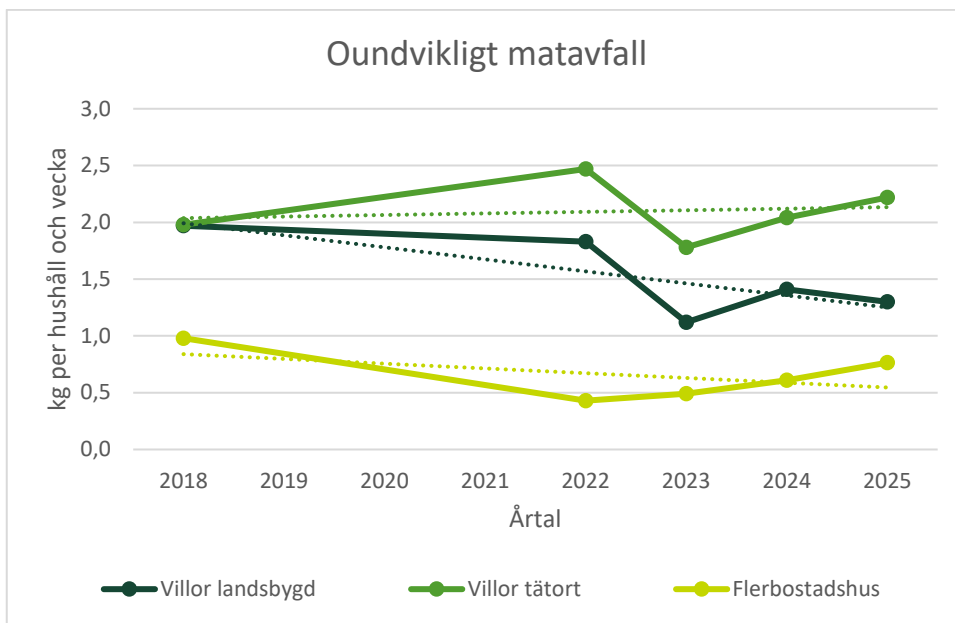
3.2 Plockanalyserna

Det oundvikliga matavfallet är kopplat till mängden och vilken sorts livsmedel vi konsumerar. För både villor i tätort och flerbostadshushåll är trendnivån konstant under den studerade tidsperioden. Villahushållen på landsbygd uppvisar en nedåtgående trend, se Figur 4. Båda grupperna av villahushåll uppvisar en kraftigare nedgång under perioden 2022 – 2023. Tabell 5 visar hur det onödiga och oundvikliga matavfallet har varierat för de tre bostadsområdena under år 2018 och 2022 – 2025.

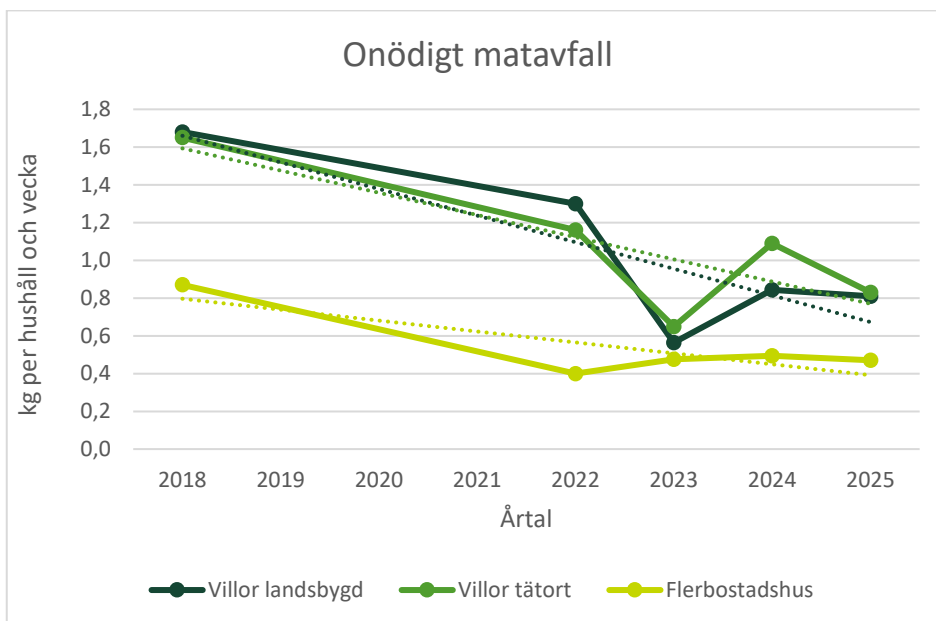
Det onödiga matavfallet, matsvinnet, är den mat som skulle kunnat konsumeras om den hanterats klokare. I Figur 5 syns hur trenderna är minskade för matsvinn genererat av hushållen i de tre olika områdena. Här finns en mycket kraftig nedgång av matsvinnet för de båda villaområdena under perioden 2022 – 2023, en reaktion som inte kan anas för flerbostadshushållen.

Tabell 5 Genereringstakt matavfall för de tre kategorierna Villor i landsbygd, Villor i tätort och Flerbostadshus. Angivet i kg per vecka och hushåll.

	2018	2022	2023	2024	2025
Villor landsbygd					
Onödigt matavfall	1,7	1,3	0,6	0,8	0,8
Oundvikligt matavfall	2	1,8	1,1	1,4	1,3
Villor tätort					
Onödigt matavfall	1,7	1,2	0,6	1,1	0,8
Oundvikligt matavfall	2	2,5	1,8	2	2,2
Flerbostadshus					
Onödigt matavfall	0,9	0,4	0,5	0,5	0,5
Oundvikligt matavfall	1	0,4	0,5	0,6	0,8

Figur 4 Förändring av genereringstakten av oundvikligt matavfall för olika hushåll i Uppsala kommun. Oundvikligt matavfall är sådant som uppkommer vid matlagning och kosumtion av livsmedel såsom skal-, benrester och te- eller kaffesump. Data saknas för åren 2019 till 2021.

Figur 5 Förändring av genereringstakten av onödigt matavfall. Onödigt matavfall, även kallat matsvinn, utgörs av rester av lagad mat, mat med passerade bäst före datum och mat i öppnade eller oöppnade förpackningar som har hamnat i avfallet i stället för att konsumeras. Data saknas för åren 2019 till 2021.

3.3 Insamlad mängd matavfall inom Uppsala kommun 2017 - 2024

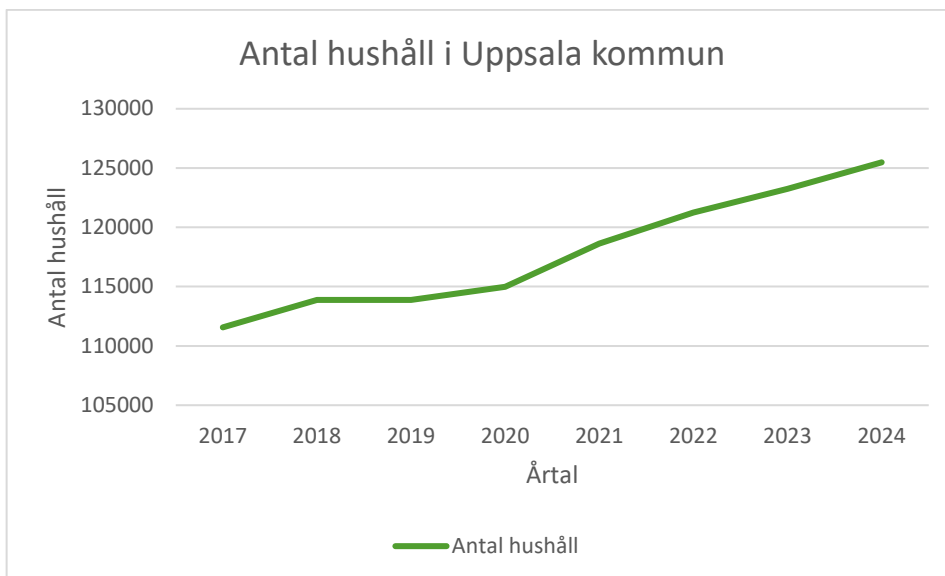
Utifrån data över mängden matavfall i Uppsala kommun, åren 2017 - 2024, har en sammanställning gjorts för att se hur den totala mängden förändrats under perioden, Se Tabell 6 för mängder.

Det är en ökande mängd matavfall som samlas in. Befolkningens mängden i kommunen är dock inte statisk och mängden matavfall är i högsta grad förknippat med mängden invånare därför har även en undersökning gjorts av hur antalet hushåll i kommunen har förändrats under perioden.

Uppsala är en tillväxtkommun med en förväntad befolkningstillväxt av uppemot 70000 individer till år 2050, vilket skulle innebära en ökning med 30% av dagens nivå. Det syns tydligt i Tabell 6 och Figur 6 att den förväntat kraftiga befolkningsökningen möts med ett ökat byggande. Under perioden 2017 – 2024 har nära 14000 hushåll tillkommit inom kommunens gränser.

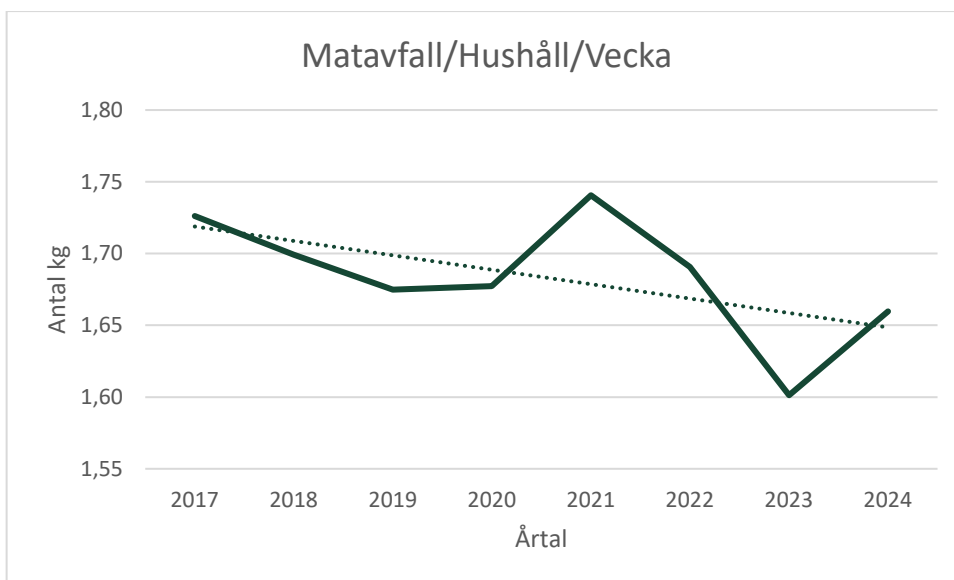
Tabell 6 Insamlade mängder utsorterat matavfall i Uppsala kommun under åren 2017 - 2024. Genereringstakten av matavfall är utslaget per hushåll och vecka.

År	Matavfall (ton)	Antal hushåll i Uppsala kommun	matavfall/ hushåll/ vecka (kg)
2017	10014	111565	1,73
2018	10062	113887	1,70
2019	9918	113887	1,67
2020	10030	114998	1,68
2021	10738	118637	1,74
2022	10661	121258	1,69
2023	10263	123255	1,60
2024	10829	125483	1,66

Figur 6 Förändringen av antal hushåll i Uppsala kommun under åren 2017 – 2024

Då antal hushåll och total mängd utsorterat matavfall är känt har en genereringstakt per hushåll och vecka kunnat beräknas, se Tabell 6 och Figur 7. Trenden är minskande under perioden, ett par kraftigare nedgångar kan ses dels under perioden 2018 – 2019 och en nedgång 2022 – 2023 som stämmer väl överens med utbrottet av Ukrainakriget och flera andra stora omvärldshändelser som påverkade livsmedelspriserna.

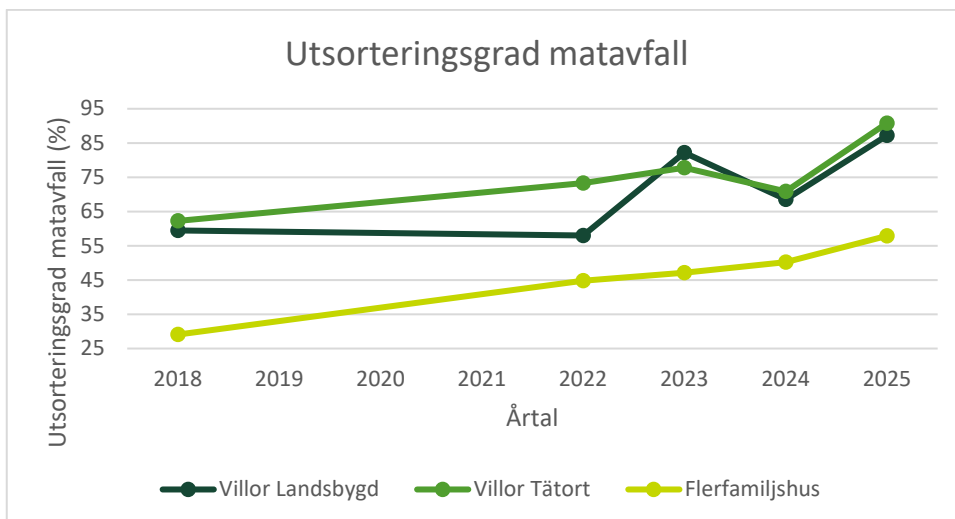

Figur 7 Insamlade mängder matavfall per hushåll och vecka. Mellan åren 2017 och 2024.

Resultaten av plockanalyserna ger möjligheten att räkna fram hur duktiga invånarna är på att sortera sitt matavfall. Genom att väga mängden utsorterat matavfall mot den totala mängden matavfall, där även matavfall som har hamnat i restavfallet är inräknat, kan utsorteringsgraden beräknas. Alla tre kategorier, villor på landsbygden, villor i tätort och flerbostadshus har visat förbättrade resultat under perioden 2018 till 2025. Se Tabell 7 och Figur 8 för resultaten.

Tabell 7 Utsorteringsgraden av matavfall för de olika bostadsformerna. Angivet i kg per hushåll och vecka.

Utsorteringsgrad matavfall utifrån plockanalyserna					
Villor Landsbygd	2018	2022	2023	2024	2025
Mat i restavfall	1,5	1,4	0,3	0,7	0,3
Utsorterat matavfall	2,2	1,9	1,4	1,5	1,8
Utsorteringsgrad % Villor Landsbygd	59,5	58,0	82,2	68,5	87,2
Villor Tätort	2018	2022	2023	2024	2025
Mat i restavfall	1,4	1,0	0,5	0,9	0,3
Utsorterat matavfall	2,3	2,9	1,9	2,2	2,8
Utsorteringsgrad % Villor Tätort	62,3	73,3	77,8	70,9	90,8
Flerbostadshus	2018	2022	2023	2024	2025
Mat i restavfall	1,4	0,5	0,5	0,6	0,5
Utsorterat matavfall	0,6	0,4	0,5	0,6	0,7
Utsorteringsgrad % Flerfamiljshus	29,1	44,8	47,2	50,2	57,9

Figur 8 Utsorteringsgrad av matavfall för de olika bostadsformerna Villor på landsbygden, Villor i tätort och Flerbostadshus. Data saknas för åren 2019 till 2021.

4. Diskussion

4.1 Resultatdiskussion

Målet med denna studie har varit att få en bild av hur olika ekonomiska förutsättningar för hushåll i Uppsala påverkar den mängd och sammansättning av matavfallet som genereras. Detta utifrån ett antagande att personer med större disponibla resurser inte behöver vara lika försiktiga i sin konsumtion.

Under perioden 2022 till 2023 syns ett tydligt hack i kurvan för matsvinnet genererat av villahushållen i Almunge och Gamla Uppsala, se Figur 5. Detta samspelar med en kraftig ökning av konsumentprisindex för livsmedel som kan ses i Figur 1. Det stigande konsumentprisindexet under dessa år är i sin tur beroende av en rad omvärldshändelser som påverkade produktionskostnaderna för livsmedel (Algieri *et al.* 2025; WWF 2025)). Här kan inräknas kraftigt höjda priser på gödningsmedel och drivmedel. Väderfenomenet La Niña orsakade torka i delar av världen och detta gav sämre skördar än normalt i dessa vanligtvis produktiva jordbruksområden.

Kriget i Ukraina drog i gång på allvar under 2022 och leveranserna av spannmål via Svarta havet ströps (Europeiska rådet 2026). Ukraina som är en av världens största producenter och exportörer av spannmål bidrar med en stor del av de livsmedel som mättar människor i utvecklingsländer. Då tillgången på livsmedel blir knapp, driver detta upp efterfrågan och priserna kommer att öka (Öljemark 2025).

De kraftigt stigande priserna på livsmedel gjorde dem till en intressant kategori för råvaruspekulation. Uppköp av volymer av spannmål pressade upp dessa priser ytterligare (Algieri *et al.* 2025). Sammantaget var det många bakomliggande faktorer som samspelade och pressade upp livsmedelspriserna.

Genereringstakten för både det oundvikliga och det onödiga matavfallet är betydligt lägre för hushållen i Sala Backe än för de båda villaområdena Almunge och Gamla Uppsala. En möjlig förklaring är att en större andel små bostäder finns i detta område och detta leder till att antalet boende per hushåll blir lägre. Genereringstakten är mätt per hushåll och inte per person. Området utgörs av en blandning av hyres- och bostadsrätter. Den disponibla inkomsten per hushåll är lägst i Sala Backe av de tre undersökta områdena.

Slutpriserna för bostäder i Almunge och Gamla Uppsala skiljer sig åt. En bostad i Gamla Uppsala säljs för ungefär dubbelt så mycket som en med motsvarande

boyta i Almunge. Även sett till den disponibla inkomsten finns en tydlig skillnad där Gamla Uppsala framträder som mer välbärgat. Mellan dessa två grupper ses dock ingen tydlig skillnad i mängden matsvinn utan de följs åt närmast identiskt. Det sker en kraftig reaktion i samband med de snabbt stigande livsmedelspriserna under 2022, men de rör sig sedan tillbaka mot en högre nivå.

Flerbostadshusen i Sala Backe uppvisar inte samma reaktion på den förändrade ekonomiska situationen i samhället. Något tycks påverka villahushållens ekonomi och återspeglas i matsvinnet, men det lämnar hushållen i Sala Backe förhållandevis oberörda.

För att förstå vilka faktorer som kan ha en särskilt stor påverkan på villahushållens ekonomi är det viktigt att förstå vilka kostnader som kan belasta just denna grupp. Två sådana kostnader är stora bolån som gör att förändringar av räntan snabbt kan göra boendekostnaden dyrare och en stor elförbrukning som bidrar med en kostnadsökning om priset på el stiger (Vattenfall u.å. a).

Från 2017 fram till 2022 låg Riksbankens styrränta parkerad runt nollstreck, tidvis var den även på negativa nivåer. Se Figur 3. Med start under maj 2022 skedde sedan en kraftig höjning av styrräntan till en toppnivå runt 4 % (Sveriges Riksbank 2026 a). Styrräntan är det ekonomiska instrument Riksbanken kan använda sig av för att i slutändan påverka konsumenters köpbeteenden och inverka på inflationstakten (Sveriges Riksbank 2026 b).

När styrräntan förändras påverkar det bankernas ekonomi, en höjd ränta gör det dyrare för banker att låna pengar (Ohlsson 2026). För att kompensera för de höjda kostnaderna höjer bankerna i sin tur räntan på utlåning till kunderna. De rörliga bolånen justeras efter styrräntan med tre månaders mellanrum. Även nyteckning av bolån eller möjligheten att binda ett befintligt lån påverkas. Räntan i dessa fall baseras på en förutsägelse av framtida ekonomiska situation, prognoserna försämrades avsevärt under 2022. Höjningen av styrräntan har inneburit en stor påverkan på boendekostnaden för alla villaägare med rörliga bolån och lån med kort bindningstid.

2022 var också ett år med ovanligt höga elpriser, se Tabell 9 (Bilaga 2). En toppnotering nåddes i december detta år med ett kWh pris av 297,17 öre (Vattenfall u.å. b). Jämfört med ett medelvärde för priserna under åren 2019 – 2025 (2022 undantaget) låg elpriserna för 2022 mellan 1,3 och 4,7 gånger så högt som motsvarande medelvärde per månad. Det är en stor prisskillnad och för ett elslukande villahushåll leder detta till en stor kostnadsökning.

Lägenheter är ofta ansluten till ett fjärrvärmenät och kostnad för uppvärmningen är redan inräknad i hyran. De boende kommer därför inte beröras i så hög grad för att elpriserna stiger kraftigt. Normal förbrukning för en lägenhet ligger ofta mellan 1500 och 3000 kWh per år, beroende på hur många personer som ingår i hushållet. Elförbrukningen för en normal villa ligger vanligen runt 20 000 kWh per år. Detta kan dock variera mycket beroende på installerad teknik för uppvärmning.

I grafen som beskriver förändringen av det oundvikliga matavfallet syns också en reaktion på höjda kostnader, men den är inte lika kraftig som för det onödiga matavfallet. Se Figur 4 och Figur 5. Detta tyder på att matkonsumtionen inte nödvändigtvis har minskat nämnvärt utan att hushållen har blivit mer medvetna om matens värde och har hanterat den på ett sätt som har minskat matsvinnet.

En konsumentundersökning utförd av livsmedelsverket 2023 visade på att höjda livsmedelspriser får konsumenter att ändra sitt agerande och planerande angående inköp och hanteringen av inhandlad mat (Fritz 2023). Något som åtminstone tillfälligt tycks sänka matsvinnet. En effekt i form av förändrade inköpsbeteenden kan ses. Inköp av kategorier som färsk frukt och grönsaker har minskat medan andra varugrupper som baljväxter och frysgrönsaker har ökat. Skillnaden är tydligast bland konsumentgrupper med svagare ekonomi. En miljövinna kan uppnås vid en minskning av matsvinnet, men då det sker som en följd av försämrade ekonomiska förutsättningar är det inte odelat positivt. Viktiga näringsämnen kan förloras i kosten då näringsriktiga livsmedel väljs bort till förmån för billigare alternativ och detta kan leda till en försämrad folkhälsa.

Då mängderna insamlat matavfall under åren jämförs med ökningen av antal hushåll i Uppsala kommun uppträder ett snitt för hur mycket matavfall ett medelhushåll genererar. Det visar på en nedåtgående trend sedan 2017. Här är förvisso inte mängden matavfall som hamnar i restavfallet synlig. Data för utsorteringsgrad hämtade från plockanalyserna visar på att en allt mindre andel av matavfallet felsorteras för alla tre undersökta områden. Resultatet för de sista åren bör således vara mer rättvisande.

Förändringen av den disponibla inkomsten ger en indikation på hur invånare i kommunen har påverkats ekonomiskt under den studerade perioden. Hacken som syns i kurvan för disponibel inkomst sammanfaller med tidpunkterna för Covid-19 nedstängningen och sedan starten av Ukraina kriget. Det finns en skillnad i hur händelserna har haft inverkan på medel- och medianvärdena. Då medelvärdet är ett snitt genom hela befolkningen i Uppsala kommun och medianen representerar

den enhet som ligger i mitten av skalan tyder det på att olika grupper i samhället kan ha påverkats olika hårt av omvärldshändelserna.

En alternativ förklaring till de lägre nivåerna av både oundvikligt - och onödigt matavfall för hushållen i Sala Backe skulle kunna vara att hushållen är mindre. Mängden matavfall är beroende av antalet boende. Lägenheter kan vara små ettor medan villor ofta har mer än ett sovrum. Detta ger en skillnad i medelvärde för antal boende per hushåll. Möjligen finns även en skillnad i lagringsutrymme för mat, vilket bidrar till att små ensamhushåll inte har samma mängd mat lagrad hemma som riskerar att bli dålig och hamna i matsvinnet.

4.2 Osäkerheter

Det finns en lucka i statistiken mellan 2018 och 2022, en betydande brist i dataserien. Under dessa år utfördes inte några plockanalyser. 2023 infördes en ny avfallsplan där Uppsala Vatten och Avfall är beroende av plockanalyserna för att kunna utvärdera årets resultat (Uppsala Vatten och Avfall 2026 c). Troligen har inte samma behov av uppföljning funnits innan införandet av den nya avfallsplanen.

Under 2025 gjordes förändringar i arbetet med plockanalyserna. Flerfamiljshusen som tidigare utgjorts av prover från området Sala Backe kom nu att förändras så att det blev en indelning av flerbostadshus i västra- respektive östra Uppsala. Här har ett medel för dessa två områden räknats ut för år 2025 för att det ska finnas ett värde som går att jämföra med de tidigare. Samtidigt försvann villahushåll med egen hemkompostering ur materialet. Dessa har uteslutits i detta arbete då de inte förekommer under hela den studerade perioden och även om det finns data på hur mycket matavfall de slänger i restavfallet är det omöjligt att avgöra den mängd de själva komposterar.

När det kommer till analysen av data från insamlade mängder matavfall i Uppsala kommun under åren 2017 till 2024 finns inga uppgifter om förändrade arbetsmetoder som kan ha haft inverkan på resultatet. En ytterligare brist är att detta endast är data från insamlade mängder av utsorterat matavfall. Som plockanalyserna har visat hamnar en betydande, om än minskande del av matavfallet felaktigt i restavfallet. Detta ger ett högst osäkert resultat vid undersökning då bara mängden utsorterat matavfall används som källa.

Ett visst värde finns i att studera detta material då det representerar ett snitt av alla hushållen i Uppsala kommun och inte bara från utvalda områden som vid

plockanalyserna. En ytterligare värdefull aspekt är att data finns för en längre, obruten tidsperiod mellan åren 2017 och 2024.

Matsvinnet tycks ligga på en lägre nivå för hushåll i Sala Backe än för de båda villaområdena, se Figur 5. Samma mönster kan även ses i Figur 4 för det oundvikliga matavfallet. Det kan finnas andra förklaringar än att de ekonomiska förutsättningarna skiljer sig åt mellan grupperna. Storleken på de undersökta hushållen bör ha en inverkan på mängden matavfall som genereras. En liten lägenhet på ett rum och kök har rimligen inte samma antal boende som en villa med flera sovrum. Det samma gäller lagringsmöjligheter för livsmedel i hemmet där en liten lägenhet har mer begränsat utrymme. Det här har inte undersökts i denna studie och får ses som en lucka i kunskapsläget.

Det är osäkert om en riktig indelning i olika socioekonomiska grupper har observerats. Jämförelsen av slutpriser för lika stora bostäder i de tre områdena visar inte på några stora skillnader mellan Sala Backe och Almunge, Gamla Uppsala sticker dock ut med högre priser. Med tanke på det stora antalet små bostäder <math><50\text{ m}^2</math> i Sala Backe är det troligt att antalet ensamhushåll här är betydligt högre än i villaområdena. Det påverkar i sin tur den disponibla inkomsten som är beräknad per hushåll och inte per person. I slutänden föreligger kanske inte några större skillnader i ekonomiska förutsättningar mellan de studerade områdena.

4.3 Verifiering av resultat

Resultatet i studien har jämförts med några tidigare studier på området för att undersöka om resultaten är liknande. Det har dock varit svårt att hitta någon studie som undersöker mängden matsvinn genom dataanalyser av faktiska mängder matavfall. Det närmaste som har hittats är några intervjustudier med konsumenter i Tyskland, Italien och Sverige.

Heijnk och Hess (2025) undersökte hur mängden frukt och grönsaker som hamnade i hushållens avfall påverkades av förändrade livsmedelspriser under 2016-17 och 2020. 6696 hushåll i Tyskland ingick i studien. Hushållen fick till uppgift att dokumentera om de kastade något ur de 35 kategorierna av frukt och grönt som undersöktes i studien. Resultaten pekade på ett förhållande där en 10 % ökning av livsmedelspriserna visade på en 1% minskning av svinnet av frukt och grönt. Ett annat resultat av studien var att de kunde visa på hur en prisskillnad mellan två produkter ledde till en minskning i svinn av den dyrare av dessa med 7%. Detta indikerar på att höjda priser på vissa livsmedel förskjuter hushållens inköp mot andra produkter till lägre pris.

Setti *et al.* (2016) genomförde en intervjustudie med 1403 italienska konsumenter med syftet att undersöka hur ekonomiska förutsättningar speglar sig i mängd och sammansättning av matavfallet som de ger upphov till.

Studiens resultat visar på komplexa samband mellan mängd matsvinn och ekonomiska förutsättningar. En mer restriktiv attityd visade sig bland de högre inkomstklasserna mot att bidra till mer matsvinn. Inom vissa kategorier av mat ökade dock svinnet med en högre inkomst, som t.ex. oförpackad frukt.

En krympande budget kan leda till en substitution där de produkter som inhandlas i vanliga fall ersätts med nya billigare produkter. I en del fall säljs dessa i större förpackningar eller mängd. Detta kan i sin tur leda till ett ökat matsvinn. Dessa billigare produkter riskerar också att vara av lägre kvalitet än de produkter de ersätter. Sämre hållbarhet och smak som även detta bidrar till att en större mängd riskerar att hamna i avfallet.

Björk Löfberg och Nilsson (2025) har i sitt kandidatarbete undersökt hur konsumenter tänker och anpassar sig under en tid av kärvare ekonomi. Det är en relativt liten studie med 13 intervjuade konsumenter, men den är av intresse då den speglar svenska förhållanden.

De intervjuade har olika ekonomiska förutsättningar och medan en grupp som har det bättre ställt inte har påverkats nämnvärt av prishöjningar på livsmedel har andra tvingats prioritera om och spara in på nöjen och aktiviteter för att ha råd med mat. En del förändringar av vilka varor som inhandlas kan också ses att billigare substitut oftare hamnar i varukorgen och att en del kategorier helt utesluts bland livsmedlen.

Alla tre studierna visar på ett beteende där konsumenterna förändrar sitt vanliga inköpbeteende av livsmedel. Produkter som upplevs som kostsamma eller har begränsad hållbarhet ersätts med billigare och mer hållbara alternativ. Kanske är det anledningen till att nedgång är synlig även i det oundvikliga matavfallet under perioden 2022 – 2023 för villaområdena. Frysgrönsaker och konserver bidrar inte med skalrester och ersätts kött eller fisk till viss del av baljväxter minskar även mängden benrester i matavfallet. Det är inte en omöjlighet att kaffekonsumtionen också har minskat under dessa år vilket ger en mindre mängd kaffesump.

4.4 Behov av fortsatt arbete

För att få ett tydligare resultat vid en framtida undersökning är det viktigt att ha tillgång till långa sammanhängande tidsserier, där inte för stora förändringar har skett i arbetsmetoderna. Det är svårt att överblicka alla effekter av en förändring och än svårare då det inte är transparent om en förändring har ägt rum eller ej.

Kombinationen av att kunna avläsa faktiska mängder eller volymer matsvinn och intervjustudier som ger en inblick i konsumenternas tankar bakom agerandet i butik och hem borde ge en mer heltäckande bild. I en ren intervjustudie kan delar missas då den som blir intervjuad har möjlighet att välja vad som ska förmedlas. Att matsvinnproblematiken är förknippad med en viss skam över dålig planering vid inköp eller en underlåtenhet att ta hand om maten på bästa sätt i hemmet är troligt. Samtidigt har de studerade intervjustudierna i detta arbete givit en viktig insikt i beteendet att en kraftig prishöjning för en vara kan leda fram till en substitution där en annan vara i stället köps.

En tydligare uppdelning mellan grupper ur olika inkomstklasser skulle också kunna bidra till en tydligare bild. I detta arbete har det förvisso kunnat anas förekommande skillnader i ekonomiska förutsättningar mellan de studerade grupperna, men om dessa skulle vara tydligare finns en ökad möjlighet att få fram intressanta resultat. Att få med en dimension från intervjuer skulle lättare kunna dela in de undersökta grupperna i olika inkomstklasser.

Att studera en period med stabilare ekonomiska förutsättningar skulle minska antalet yttre påverkansfaktorer och kanske kunna ge en mer nyanserad bild. När en sådan lugnare period dyker upp framöver är svårt att sia om. Utvecklingen med kriget i Iran och det stängda Hormuzsundet kommer med all sannolikhet att leda till ännu en period av kraftigt höjda livsmedelspriser om inte lösningen på konflikten kommer snart.

Tanken på ett projekt som jämför hur mängden matsvinn varierar mellan olika länder och kulturer väcktes under arbetets gång. Kanske kunde man finna en skillnad av attityder mot slöseri av mat mellan olika folkgrupper. Grundläggande värderingar som är uppkomna ur en viss grupptillhörighet.

För att kunna besvara frågan om det föreligger en skillnad i mängden matsvinn genererad mellan grupper med olika ekonomiska förutsättningar krävs ett fortsatt arbete.

4.5 Slutsats

En mängd samspelande faktorer har visat sig vara grunden till de kraftigt stigande livsmedelspriserna under det senaste årtiondet. Covid-pandemin orsakade oro på världsmarknaderna genom nedstängningar och brutna leverantörskedjor. När ekonomin började återhämta sig kom nästa bakslag under perioden 2021 – 2022. Livsmedelspriserna rusade som en följd höjda kostnader för gödsel och bränsle. Kriget i Ukraina som blockerade en stor andel av de spannmål som produceras i

världen från att nå världsmarknaden. Torra och missväxt som en följd av väderfenomenet La Niña bidrog likväl som ett nytt intresse för att spekulera i spannmål som föddes ur de kraftigt höjda priserna.

Påverkan på hushållens ekonomi har märkts tydligt i förändrade mängder genererat matsvinn i både Almunge och Gamla Uppsala. Enbart höga matkostnader har dock inte varit en tillräcklig påverkan för de hushåll som har studerats i detta arbete. Det är först när ekonomin stramas åt genom påverkan på flera områden i detta fall även kraftigt höjda elpriser och ökande lånekostnader som en verklig skillnad märks. Bostads- och hyresrätterna i Sala Backe tycks ha klarat sig lindrigare undan, här har elförbrukningen varit lägre och kostnaderna för bolån blir förhållandevis lägre då färre äger sitt eget boende.

Hur matsvinnet varierar mellan olika socioekonomiska grupper har i detta arbete inte kunnat fastslås. Det som först tycktes vara en tydlig uppdelning med olika ekonomiska förutsättningar i alla de tre områdena har under arbetets gång blivit mindre kontrastrikt när fler parametrar tagits med i beräkningen. Att jämföra försäljningspriser för bostäder i de tre områdena visade på mindre skillnader då jämnstora bostäder jämfördes även om Gamla Uppsala fortsatt stack ut med de högsta priserna. Även den disponibla inkomsten bör vara förhållandevis jämn mellan Almunge och Sala Backe om antagandet att fler ensamhushåll förekommer i Sala Backe är riktigt. För att kunna få fram ett talande resultat i denna fråga skulle en tydligare gruppindelning krävas och en grupp med svagare ekonomi behöver finnas med i materialet.

Referenser

Referenslitteratur:

Algieri, B. Kornher, L. von Braun J. (2025). *The changing drivers of inflation – the case of food: Macroeconomics, speculation, climate change and war.*

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0954349X25001602?via%3Dihub>
[26/3-26]

Björk Löfberg, M. Nilsson, M. (2025). *Att konsumera mat under en tid av stigande matpriser.*

<https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=9206105&fileOid=9206106> [25/3-26]

Europeiska rådet. (2026). *Hur den ryska invasionen av Ukraina förvärrar den globala livsmedelskrisen ytterligare.*

<https://www.consilium.europa.eu/sv/infographics/how-the-russian-invasion-of-ukraine-has-further-aggravated-the-global-food-crisis/> [6/5-26]

Fritz, K. (2023). *Hur påverkar höjda matpriser konsumenternas köpbeteende?*. Livsmedelsverket.

<https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/publikationsdatabas/pm/2023/pm-2023-hur-paverkar-hojda-matpriser-konsumenternas-kopbeteende.pdf> [8/5-26]

Första bostaden. (2026). *Disponibel inkomst.*

<https://forstabostaden.se/ordlista/disponibel-inkomst> [28/3-26]

Heijnk, V. Hess, S. (2025). *The effect of food prices on fruit and vegetable food waste in private households.*

https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0921800925002319?pes=vor&utm_source=clarivate&getft_integrator=clarivate [18/4-26]

Hemnet. (u.å. a). *Alla slutpriser för villor - Almunge, Uppsala kommun.*

https://www.hemnet.se/salda/bostader?living_area_max=110&living_area_min=90&item_types%5B%5D=villa&location_ids%5B%5D=940058 [21/5-26]

Hemnet. (u.å. b). *Alla slutpriser för villor - Gamla Uppsala, Uppsala kommun.*

https://www.hemnet.se/salda/bostader?living_area_max=110&living_area_min=90&item_types%5B%5D=villa&location_ids%5B%5D=473561 [21/5-26]

Hemnet. (u.å. c). *Alla slutpriser för lägenheter - Sala Backe, Uppsala kommun.*

https://www.hemnet.se/salda/bostader?living_area_max=110&living_area_min=90&item_types%5B%5D=bostadsratt&location_ids%5B%5D=956242 [21/5-26]

Lind, S. (2025). *Prisindex och priser på livsmedelsområdet Års- och månadsstatistik-2025:01.*Jordbruksverket.

<https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2025-03-17-prisindex-och-priser-pa-livsmedelsområdet--ars--och-manadsstatistik---202501> [2/4-26]

- Livsmedelsverket. (2025). *Fakta om matsvinn*.
<https://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/matsvinn/fakta-om-matsvinn/>
[7/6-26]
- Ohlsson, A. (2026). *Styrräntan och bolåneräntor*. Ekonomifakta.
https://www.ekonomifakta.se/sakomraden/makroekonomi/styrrantan-och-bolanerantor_1218765.html [10/5-26]
- Rai, N. *et al.* (2025). *Essential recycling and repurposing of food waste for environment and sustainability*.
<https://www.webofscience.com/wos/alldb/full-record/WOS:001521803600001> [27/3-26]
- Regeringskansliet. (u.å.) *17 globala mål för hållbar utveckling*.
<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/17-globala-mal-for-hallbar-utveckling/> [15/5-26]
- Setti, M. *et al.* (2016). *Italian consumers' income and food waste behavior*.
<https://www.webofscience.com/wos/alldb/full-record/WOS:000381208800011> [21/4-26]
- SCB. (u.å. a). *Konsumentprisindex (KPI) efter avdelningar (COICOP), 2020=100. Månad 1980M01 - 2026M02*
https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_PR_PR0101_PR0101A/KPI2020COICOP2M/ [25/3-26]
- SCB. (u.å. b). *Disponibel inkomst för hushåll efter region, hushållstyp och ålder. År 2011 – 2024*.
https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_HE_HE0110_HE0110G/TabVX4bDispInkN/ [25/3-26]
- Sveriges Riksbank. (2026 a). *Styrränta in- och utlåningsränta*.
<https://www.riksbank.se/sv/statistik/rantor-och-valutakurser/styrranta-in--och-utlaningsranta/> [10/5-26]
- Sveriges Riksbank. (2026 b) *Vad är styrräntan?*
<https://www.riksbank.se/sv/penningpolitik/vad-ar-penningpolitik/vad-ar-styrrantan/>
[10/5-26]
- UNDP. (2024). *Om Globala målen*.
<https://globalamalen.se/> [23/4-26]
- Uppsala kommun. (2024). *Befolkningsprognos Uppsala kommun 2024*.
<https://www.uppsala.se/kommun-och-politik/publikationer/stodjande-dokument/befolkningsprognos-uppsala-kommun-2024/> [15/4-26]
- Uppsala kommun. (2025). *Socioekonomisk kartläggning 2025 efter NYKO4 2023 och mätvärde*.
https://statistik.uppsala.se/PxWeb/pxweb/sv/SocEkon//SocEkon_2025.px/table/tableViewLayout2/ [8/5-26]
- Uppsala Vatten och Avfall. (2026 a). E-post 13 Mars. <kundservice@uppsalavatten.se>
- Uppsala Vatten och Avfall. (2026 b). E-post 27 Mars. <kundservice@uppsalavatten.se>

Uppsala Vatten och Avfall. (2026 c). E-post 5 Maj <kundservice@uppsalavatten.se>
Vattenfall. (u.å a) *Är min elförbrukning normal?*
<https://www.vattenfall.se/fokus/tips-rad/vad-ar-normal-elforbrukning/> [10/5-26]
Vattenfall. (u.å. b) *Prishistorik över rörligt elpris.*
<https://www.vattenfall.se/elavtal/elpriser/rorligt-elpris/prishistorik/> [10/5-26]
WWF. (2025) *Varför höjs matpriserna?*
<https://www.wwf.se/mat-och-jordbruk/varfor-hojs-matpriserna/#hojda-matpriser> [8/5-26]
Öljemark, J. (2025). *Utbud och efterfrågan*. Ekonomifakta.
https://www.ekonomifakta.se/sakomraden/nationalekonomisk-teori/mikroekonomi/utbud-och-efterfragan_1211286.html [17/5-26]

Bilaga1

Tabell 8 Förändringar av styrräntan 2017- 2026

2017-02-22	-0,5	2023-02-15	3
2017-05-03	-0,5	2023-05-03	3,5
2017-07-05	-0,5	2023-07-05	3,75
2017-09-13	-0,5	2023-09-27	4
2017-11-01	-0,5	2023-11-29	4
2018-01-03	-0,5	2024-02-07	4
2018-02-21	-0,5	2024-04-03	4
2018-05-02	-0,5	2024-05-15	3,75
2018-07-04	-0,5	2024-07-03	3,75
2018-09-12	-0,5	2024-08-21	3,5
2018-10-31	-0,5	2024-10-02	3,25
2019-01-09	-0,25	2024-11-13	2,75
2019-02-20	-0,25	2025-01-08	2,5
2019-05-08	-0,25	2025-02-05	2,25
2019-07-10	-0,25	2025-03-26	2,25
2019-09-11	-0,25	2025-05-14	2,25
2019-10-30	-0,25	2025-06-25	2
2020-01-08	0	2025-08-27	2
2020-02-19	0	2025-10-01	1,75
2020-03-18	0	2025-11-12	1,75
2020-04-29	0	2026-01-07	1,75
2020-07-08	0	2026-02-04	1,75
2020-09-23	0	2026-03-25	1,75
2020-12-02	0	2026-05-13	1,75
2021-02-17	0		
2021-04-28	0		
2021-07-07	0		
2021-09-22	0		
2021-12-01	0		
2022-02-16	0		
2022-05-04	0,25		
2022-07-06	0,75		
2022-09-21	1,75		
2022-11-30	2,5		

Bilaga 2

Tabell 9 Beskriver förändringen av Vattenfalls rörliga elpris under åren 2019 - 2025. Prisförändringarna följer förändringarna på den nordiska elbörsen.

Månader	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Medel 2019 - 2021 och 2023 - 2025	2022 jämfört med medelvärde
Jan	67,82	34,82	59,18	119,70	106,40	99,29	79,29	74,47	1,6
Feb	58,56	29,82	65,53	90,35	95,08	65,97	93,94	68,15	1,3
Mar	51,15	24,90	46,82	145,69	93,93	73,61	66,87	59,55	2,4
Apr	50,44	19,34	42,48	98,67	80,00	71,10	51,77	52,52	1,9
Maj	45,91	23,29	53,30	113,69	52,56	38,68	57,26	45,17	2,5
Jun	35,03	34,88	51,20	139,76	63,32	39,83	36,07	43,39	3,2
Jul	46,09	18,85	70,17	100,89	48,66	32,28	51,18	44,54	2,3
Aug	49,63	45,86	78,73	239,60	50,49	19,99	62,89	51,27	4,7
Sep	47,27	44,85	103,42	247,61	37,29	28,66	69,24	55,12	4,5
Okt	51,31	32,96	77,48	95,19	49,66	35,45	79,21	54,35	1,8
Nov	55,67	36,15	104,29	159,72	103,27	83,69	91,09	79,03	2,0
Dec	48,80	41,21	199,46	297,17	98,67	77,68	65,74	88,59	3,4

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

JA, jag, Andreas Berglund Kronqvist har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.